

Michaela Pavlíková, *Formy partnerského soužití a moderní komunikační technologie*.
ÚE FF UK, Praha 2010, 116 stran včetně příloh.

Michaela Pavlíková přichází ve své práci s výsostně současným tématem, jak už sám její název—*Formy partnerského soužití a moderní komunikační technologie*—napovídá. Aktuálnost tématu je ještě zjevnější v souvislosti s tím, že právě před několika dny Český statistický úřad zveřejnil informaci, že například v Praze je v současné době už 40% domácností *singles*, tj. domácností obývaných jednotlivci bez manželského či životního partnera. Ale jak Pavlíková mimo jiné ve své práci zmiňuje, neznamená to, že by tyto lidé nutně žili mimo partnerské vztahy: mnozí z nich totiž mohou žít v takzvaném LAT vztahu, tj. *living apart together* (v *prostorově odděleném společném soužití*), čili ve formě *nerezidenčního* partnerství či manželství. Právě fenomén LAT spolu s další vztahovou formou označovanou zkratkou LDR (z anglického *long distance relationship*), tedy *prostorově distanční vztah* či prostě „vztah na dálku“ v souvislosti s fenoménem známým pod další zkratkou, CMC (*computer mediated communication*), tedy s *počítačovou komunikací* jsou centrem zájmu předkládané práce. Jak je již zřejmé, ve svém uvažování se diplomantka pohybuje na pomezí antropologie příbuzenství a manželství, teorie komunikace a psychologie partnerských vztahů. Právě tento fokus je ale jak největším přínosem, tak i určitou slabinou předkládané práce.

Fenomén LAT (*nerezidenční soužití*) je v antropologické literatuře vcelku dobře popsán a analyzován: diplomantka se mu věnuje detailně v kapitole 2., kde ho dává do souvislosti s teorií rodiny a partnerských vztahů (stručný nástin konceptu je uveden v kapitole 1.), zasazuje ho tedy do kulturního a společenského kontextu, který objasňuje jeho význam a genezi (kulturní důraz na individualismus, pracovní kariéru, sdílenou emocionalitu, akceptace kohabitace atd.). Jak správně poznamenává, vztah LAT (*nerezidenční soužití*) je analyzován jako významný jev demografický a sociologický (s. 13), a jako takový je samozřejmě antropologicky více než relevantní. Oproti tomu vztah LDR (*distanční vztah*) není „...[n]a rozdíl od LAT ... předmětem zájmu demografie, ale především psychologie“ (s. 11). A psychologie oproti antropologii není příliš (inter)kulturně reflexivní, neboť to ani není jejím úkolem, neklade si otázky po sociálních a kulturních motivacích a cílech jedinců, ale snaží se překonávat problémy, které zúčastněným v jejich dosažení stojí: nedefinovaným cílem lidí se tak pro psychologii stává *rezidenční partnerské soužití*, a *geografická*

distance, která v jádru LDR vztahu stojí, je viděna jako překážka k uskutečnění tohoto cíle (tj. „...být v kontaktu tak často, jak by si [partneři] přáli..“, s. 12); při „překonávání“ (s. 13) této překážky pak může být nápomocna CMC (*počítačová komunikace*, kapitoly 3. a 4.). Takovýto psychologizující, mnohdy až partnersko-poradenský přístup bohužel prosakuje i z některých částí textu diplomatky, který se pak jeví jako obhajoba plnohodnotnosti distančních vztahů s návodem, jak je *správně* udržovat, než dojdou svého uspokojivého (tj. korezidenčního a možná i manželského) naplnění (viz např. subkapitolu 5.4 „Podmínky nutné pro funkčnost online vztahů“ a úvahu o tom, co se pro vztah „vyplatí“, s. 58, 59). Toto teoreticko-konceptuální sklouznutí do psychologicko-poradenského referenčního rámce pokládám za největší slabinu diplomatčiny analýzy.

Na okraj bych chtěl vznést ještě jednu drobnou námitku, rovněž související s nereflektovanými hodnotami vlastní kultury: autorka na s. 18 uvažuje, že pro LAT je nezbytný „rozumový důvod“ proč nákladně vytvářet dvě domácnosti (jako se takovýto postup například jeví efektivní při realizaci dvou kariér na dvou různých místech; povšimněme si, že opět zde máme jakousi úvahu o tom, co se „vyplatí“). Proto jsou různé duolokační interkulturní podobnosti s LAT podobnostmi pouze formálními, protože u nich, jako kupříkladu v autorkou zmiňovaném čínském případě, vyplývala volba nikoliv z racionálního „individuálního rozhodnutí“, ale z „tradice“. Postavit ovšem proti sobě domnělou racionalitu západních individuálních rozhodnutí a domnělou iracionalitu nezápadní „tradice“ je přinejmenším etnocentrické. Neznám přesně uváděnou čínskou situaci, ale duolokace u Ašantů, v práci rovněž zmiňovaných (s. 14), je vysoce racionální, když uvážíme, že Ašantové jsou matrilineární kultura a v duolokálních domácnostech spolu žijí nejbližší *matrilineární* příbuzní manželských partnerů a jejich potomků. Navíc, i když je duolokace kulturním ideálem, velké procento domácnosti je matrilokálních, avunkulokálních a dokonce i patrilokálních: jejich členové na základě racionální úvahy, sledující jiné cíle, provedli jiná „individuální rozhodnutí“.

Nicméně navzdory této okrajové námitce i své zásadní námitce uvedené výše práci Michaely Pavlíkové **vysoce hodnotím**: vždyť i tyto moje námitky mohly zaznít jen proto, že práce je svým způsobem vyjímečná, a má tak vůbec smysl se těmito detaily zabývat. O šíři studia svědčí i pouze náhodně přeložené názvy odborných časopisů, s nimiž Pavlíková pracovala: *Časopis pro manželství a rodinu*, *Populační trendy*, *Počítače a lidské chování*, *Studium komunikace*, *Časopis pro osobní a sociální psychologii*, *Komunita, práce a rodina*, *Rodinné vztahy*... Vedle toho Pavlíková provedla svůj vlastní internetový dotazníkový výzkum „Vztahy na dálku“,

kterého se zúčastnilo 281 respondentů a jehož otázky se skromně krčí v části Přílohy na s. 100, shrnutí výsledků výzkumu na ss. 100-101, kvantitativní shrnutí výsledků výzkumu v 18 grafech na ss. 94-99, dále provedla pět řízených rozhovorů s páry v LDR vztazích, otázky použité v rozhovorech jsou na ss. 102-105 a pět „ministudií“ vycházejících z těchto rozhovorů je na ss. 106-116.

Pavlíková prostě předvedla velký kus poctivé práce, ale kvůli svým námitkám (z nichž ono vybočení z antropologického referenčního rámce do rámce poradenské psychologie mám skutečně za zásadní) váhám mezi hodnocením výborná a velmi dobrá.

V Praze, 16.8. 2010

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. Skupnik', with a long horizontal stroke extending to the right.

PhDr. Jaroslav Skupnik, Ph.D.

školitel